

Akademinin Yel Değirmenleriyle Savaşında Don Kişot Olmak

Zehra Taşkın

“Ey Sanço, bil ki bir adamın diğer bir adama üstünlüğü, onun başaramadığı şeyleri yapmakla olur...” [1].

Günümüz akademisinde elinde mezurasıyla kapı önünde bekleyen karar vericinin tek amacı içeri girmek üzere geleni “ölçmek”. Ancak ölçmek istediği şey kapısına gelenin bilime yaptığı katkı, ekip çalışmasındaki gücü, ağının genişliği, ürettiklerinin kalitesi veya topluma yararı değil. Çünkü elindeki mezura bunları ölçebilecek yeteneklere sahip değil. Karar verici de bunun farkında ancak ona göre en kolay yol bu. Daha kötüsü, karar verici en kolayının bu olduğunu düşündüğünden kapı önüne gelenlerin kendilerini mezurayla ölçülebilecek hale getirmeleri şart. Bu noktada kimi akademisyenler kuralları kendilerine uydurma yolunu seçiyor ve mezurayla oyun oynuyorlar. Akademide normal olanın bu olduğunu iddia ederek yaptıklarını normalleştiriyorlar. Hiçbir derde çare olmayan çöp yayınlar yapıyor, atıf çeteleri kuruyor, sahte konferanslar düzenliyor ya da yağmacı yayıncılara yüzlerce dolar ödeyerek kapıdan geçmeyi başarıyorlar. Böylece yağmacı yayıncılardan sürekli şikâyet eden akademi, bile isteye avcılara yem oluyor [2].

Peki, neden engellen(e)miyor? Çünkü engelleyebilecek sistemler yaratmak çok zor. Karar vericiler somut ölçüm araçları istiyorlar ancak kaliteyi ölçebilecek bu tür araçları yaratmak mümkün değil. Bunun için kapı tutucuların araştırma değerlendirme konusunda deneyim ve sağduyuya sahip olmaları gerek. Kapıdan hasbelkader geçebilmiş kişiler yeni kapı tutucuları haline geldiklerinden bu sistemi yerleştirmek her geçen gün daha da zorlaşıyor. Kapı tutucular kendilerinden daha iyi olanları içeri sokmamak için insanüstü çaba harcıyor ve çoğunlukla bunu başarıyorlar. Akademi freni patlamış bir otomobil gibi içindekilerle beraber kendi felaketine sürükleniyor.

Az sayıda akademisyen ise Don Kişot olup önüne sunulan bu normal kabul etmeyerek yel değirmenleriyle tek başına bile savaşabileceğine inanıyor. Tıpkı Don Kişot gibi kendisine sunulanı değil, kendi yarattığı akademiye seçen bu “deli” kahramanlar sayesinde bazı ülkelerde akademinin yel değirmenleri teker teker yıkılmaya başlıyor. Örneğin, Ghent Üniversitesi artık kişilerin, kurumların veya üniversitelerin adeta bir sıçan yarışına sokulduğu sistemlere katkı sağlamayacağını “üniversitemizi yeteneklilerin kendilerini yeniden değerli ve ilgilenilmiş hissettikleri bir yer haline getirmeye çalışıyoruz” diyerek açıklayabiliyor [3]. Dünyada 13.425 Don Kişot ve içinde Türkiye’den yalnızca Bilim Akademisinin yer aldığı 772 organizasyon araştırma değerlendirmelerini daha anlamlı hale getirmeye çalışan DORA girişimine imza atabiliyor [4]. Sosyal bilimler ve insan bilimlerinin daha adil değerlendirilebilmesine yönelik ölçütler geliştirmek için projeler yürütülüyor [5]. Bir grup insan mutlaka ölçmek gerekiyorsa en azından sağduyulu ölçütler (responsible metrics) geliştirilmesi gerektiğine inanarak önemli raporlar hazırlıyorlar ve araştırma değerlendirme

süreçlerini iyileştirmeye çalışıyorlar [6, 7]. Dünyanın en saygın bilgilim dergilerinden birinde çalışan editörler sırf Elsevier yayınevine tepkilerini göstermek amacıyla prestij kaybedeceklerinden korkmadan toplu olarak istifa ediyor ve açık erişimli olarak yayımlayacakları yeni dergilerini duyurabiliyorlar [8]. Tüm bu çabalar tünelin ucundaki ışığı parlatıyor ve bu durum ışığa gitmeye gönüllü kurum ve ülkelerde önemli iyileşmelere sebep oluyor. Kan kaybetmiyorlar. Aksine değerlerini geri kazanıyorlar.

Ülkemizde yel değirmenleri hala çok güçlü. Don Kışotlar çoğunlukla kaybediyor. Savaşıyorlar evet, yel değirmenine anlık zararlar veriyorlar ancak başarılı olmaları çok zor. Çünkü üniversiteler hala büyük ideaları olan “ilk 500”e girmek için savaşıyor, akademisyenler bir ilaç mümessili gibi akademik teşvik kotası doldurmaya çalışıyor, en etkili akademisyenler hala en çok yayın yapana göre belirleniyor... Üzerinde oynanmaya açık sistemler oyuncusunu her zaman buluyor ve bu oyuncular çoğu zaman kazanıyorlar.

Don Kışot’u okuyanlar bilir. Kitabın sonunda “akıllanır” Don Kışot. Akıllanarak ölür. Ancak Don Kışot yel değirmenleriyle savaşını kaybetse de onlarla savaşılacağını herkese gösterir ve cesaretini kanıtlar. Yeni Don Kışotlara esin kaynağı olur.

Don Kışot’ların akıllanmayacağı ve karar vericilerin başka yel değirmenleri yaratmayacakları bir akademi dileğiyle.

Kaynakça

- [1]. Cervantes, M. (2006). *Don Kışot* (Nazan Altay, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- [2]. Shaghaei, N., Wien, C., Holck, J.P., Thiesen, A.L., Ellegaard, O., Vlachos, E. ve Drachen, T.M. (2018). Being a deliberate prey of a predator: Researchers’ thoughts after having published in predatory journal. *LIBER Quarterly*, 28(1), 1-17. Doi: <http://doi.org/10.18352/lq.10259>
- [3]. Van de Walle, R. (2018, 17 Aralık). ‘We are transforming our university into a place where talent once again feels valued and nurtured’. <https://www.ugent.be/en/news-events/ghent-university-talent-rat-race-transformation-career-evaluation-model.htm>
- [4]. DORA. (2018). DORA signers. <https://sfdora.org/signers/>
- [5]. ENRESSH. (2018). <https://enressh.eu/>
- [6]. Responsible Metrics. (2018). <https://responsiblemetrics.org/>
- [7]. Wilsdon, J. ve diğerleri. (2015). The metric tide: Report of the independent review of the role of metrics in research assessment and management. <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20180319120456/http://www.hefce.ac.uk/rsrch/metrics/>
- [8]. Larivière, V. (2019, 14 Ocak). Resignation of the editorial board of the Journal of Informetrics. <http://issi-society.org/blog/posts/2019/january/resignation-of-the-editorial-board-of-the-journal-of-informetrics/>